

מבשר טוב

ד"ר ח"מ מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
סעודה ג' בלק תשע"א ארוזה

"וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי וגו': וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקרא לו". [במדבר כב].

ובפרש"י: "ארץ בני עמו - של בלק וכו'. ואם תאמר מפני מה השרה הקב"ה שכנינתו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם, שבתחלה היו גדורים בעריות וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות".

והיינו שבכדי שלא יהיה לאומות העולם פתחון פה שלא ניתן להם נביאים לכן העמיד השי"ת נביאים גם אצל אומות העולם ולכן היה בלעם גדול בנביאות כמשה רבינו.

ויש להבין כי גם אם צריך למנות נביאים גם מאומות העולם מדוע דוקא בלעם זכה לנביאות, והרי ודאי היו אנשים יותר טובים אצל הגויים ולא היה צריך למנות דווקא אותו רשע מרושע 'בלעם', ומשמע שהיה בבלעם איזה דבר טוב שלכך זכה לנביאות יותר משאר בני עמו וצריך ביאור.

גם צריך להבין מה חשב בלעם שהלך לקלל ולהזיק את בני ישראל, וכי הוא לא ידוע את גדולת וחשיבות בני ישראל והרי הוא שמע כמה ניסים ונפלאות עשה להם השי"ת בהוציאם מצרים, וגם הוא בעצמו אמר "לא אוכל לעבר את פי ה' אלוקי לעשות קטנה או גדולה" [כב יח] והוא ידע כמה אוהב השי"ת את בני ישראל שעושה עימהם ניסים ונפלאות במצרים וכן בים סוף שנבקעו כל מימות שבעולם, וודאי גם בלעם שמע זאת.

ועוד יותר כתב אב"ז בספה"ק תולדות אדם [פרשת יתרו] שבקריעת ים סוף לא רק הם נקרעו לשנים אלא השי"ת הוריד את כל הכיסויים שיש ביבשה ובים וראו כולם כי ה' הוא אלוקים. וכיון שבלעם ראה את כל האותות והמופתים שהשי"ת עושה לבני ישראל מדוע הלך לקללם ולהזיקם.

ועוד מבואר בגמ' זבחים [קטז]. "כשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל [מלכי] עובדי כוכבים אחזתו רעדה בהיכליהן, ואמרו שירה, שנאמר [תהלים כט]: ובהיכלו כולו אומר כבוד. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע, ואמרו לו: מה קול ההמון אשר שמענו שמא מבול בא לעולם. אמר להם: ה' למבול ישב אמר להם: וישב ה' מלך לעולם, כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו: מבול של מים אינו מביא, אבל מבול של אש מביא, שנאמר כי [הנה] באש ה' נשפט. אמר להם: כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. ומה קול ההמון הזה ששמענו. אמר להם: חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו, שנאמר ה' עוז לעמו יתן, [מיד] פתחו כולם ואמרו: ה' יברך את עמו בשלום".

הרי מפורש שבלעם ידע היטב את כל האותות שנעשים לבני ישראל במדבר ואת גדולת בני ישראל שניתנה להם התורה הקדושה שהייתה חמדה גנוזה אצל השי"ת, וכמבואר בגמ' שבת [פח:]: אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם". והיינו שהייתה גנוזה כל כך הרבה דורות מפני שלא היה למי לתת אותה, ורק כשנוצר עם בני ישראל בני האבות הקדושים היה אפשרות להוציא התורה הקדושה מבית גנזיו וליתן להם משום שהיו ראויים לזה, וכמו שאמרו "נעשה ונשמע" כמו שנבאר בעהשי"ת, ואם כן ידע בלעם את גדלות בני ישראל ואת חשיבותם אצל השי"ת שהם בני האבות הקדושים. ואם כן מה חשב שהלך לקללם ולהזיקם ומה היה שיטתו.

ואפשר לפרש על פי מה שהביא בספה"ק אורח לחיים [פרשת לך לך] ממרן הבעש"ט זיועכ"י וזל"ק: "שמעתי ממורי פירוש הש"ס [שבת ע"ה]. שוחט משום מאי מחייב משום צובע, וחד אמר משום נטילת נשמה. ופריך משום צובע וכו' אלא אף משום נטילת נשמה. כי היצר הרע נידון לעתיד [סוכה נב]. וקשה הא לכך נברא, וצריך לומר שבשביל זה נענש שעושה עצמו ליצר טוב. ובזה יובן השוחט דעלמא חייב, וקשה הלא לכך נברא, ומשני משום צובע עצמו בדמות יצר טוב, ועל ידי זה נוטל נשמה. ופריך וכו' ומשני אף נטילת נשמה, ודפח"ח עכ"ל"ק.

וכן ביאר אב"ז היהודי הקדוש זיועכ"י שלכן לעתיד לבוא הקב"ה ישחט היצר הרע ואפילו שהרי זה היה תפקידו בעולם להסית ולהדיח בני אדם כדי שיהיה האדם צריך לעמוד בניסיון ויקבל שכרו לעולם הבא ולא יהיה נהמא דכיסופא, וכיוון שזה הוא

תפקידו של השטן למה הוא נענש לעתיד לבוא. וזה הביאור בשאלת הגמ' "שוחט משום מאי חייב" ופירש תוס' דקאי "השוחט דעלמא" והוא לרמז על השטן השוחט ומפיל ברשתו כל יושבי תבל למה חייב והרי זהו תפקידו.

ולזה אמרו "משום צובע". ומשום נטילת נשמה, והיינו כי היצר הרע יש לו שני דרכים שבהם מסית האדם לעשות עבירות. א' על ידי שנותן בו תאוות לעשות עבירה, והיינו שאפילו שהאדם יודע על עבירה שאסור לעשותה, אך תאוותו מושכת אותו לעשות העבירה. ובזה עבודת האדם כדי שיוכל לנצח את יצרו שייצא למלחמה נגד השטן ויתגבר על תאוותו.

ועוד אופן שהיצר הרע מסית האדם, שמסמא את עיני האדם שלא ידע מהו מצוה ומהו עבירה, ובכך הוא מפיל אותו לרשתו משום שכבר אינו יודע מה כן טוב לעשות ומה לא.

ועל דרך זו שהיצר הרע מסמא עיני האדם ומראה לו על מצוה שהיא עבירה ועל עבירה שהיא מצוה על זה הוא נענש לעתיד לבוא, כיון שלא למטרה זו שלחוהו, ואין זה תפקידו לסמא את עיני האדם מראות מהו מצוה ומהו עבירה. וזהו שתירצו בגמ' "משום צובע" היינו שצובע לאדם על מצוה שהיא עבירה ועל עבירה שהיא מצוה. ועל זה לא נשלח כלל לעולם ואין זה מתפקידו ועל זה הוא נענש לעתיד לבוא.

וכן חייב על נטילת נשמה היינו שמחליש כוח הנשמה לעמוד בניסיונות ולזה לא שלחוהו לעולם, כי היה צריך רק להשי"ת ולפתות האדם לעבירה ולא להחלישו ואכמל"ב.

ויש להתבונן מה יעשה האדם וינצל מאותו יצר הרע המסמא את עיניו ואינו יודע מהו מצוה ומהו עבירה, והיאך יוכל האדם לדעת מהי מצוה ומהי עבירה ולעמוד בניסיון ולהתגבר ולנצח יצר הרע זה.

והנראה לבאר בזה על פי מה שאמרו בגמ' מכות [י:] "אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא א"ר אלעזר: מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו." ובמהרש"א [שם]: "בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, דלא קאמר שמוליך אותו הקב"ה, אלא מוליכין אותו. והוא על פי מה שכתבנו בכמה מקומות: שכל מחשבה דיבור ומעשה האדם, הנה הוא בורא לו מלאך לפי ענינו, אם לטוב אם לרע. ועל כן אמר בדרך שאדם רוצה לילך, שהרשות בידי האדם ממנו יתברך ב"ה, שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. אבל כפי דעתו ורצונו של אדם מוליכין אותו ומלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו" ע"כ.

ונמצא מבואר בדבריו שבדרך שהאדם רוצה ובוחר ללכת בה כבר יראו לו את הדרך המלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו. ואם כן מצינו דרך להתגבר על היצר הרע שיוכל האדם לדעת מהי מצוה ומהי עבירה. והוא שיהיה לו רצון ללכת בדרך הישר ואם יהיה לו רצון לעשות מצוות ולא עבירות מוליכין אותו משמים, והמלאכים יראו לו ויודיעו לו את הדרך הישר אשר ילך בה האדם, וייראו לו מהשמים מהי מצוה ומהי עבירה והוא ידע מהו צריך וטוב לעשות ומהו הדרך אשר לא חפץ בה ה'.

כי באמת הרצון אינו דבר פשוט כלל, כי הרצון והבחירה בטוב הוא דבר יקר וחשוב ונעלה מאד, שהרי זהו הדבר היחיד שהשאיר השי"ת ביד האדם וכמו שכתב החובת הלבבות [שער הבטחון פ"ד החלק הרביעי] וז"ל: "הבורא יתברך הניח ברשותנו בחירת עבודתו והמרותו, כמ"ש ובחרת בחיים ולא הניח ברשותנו השלמת המעשה בעבודה ועבירה, אלא בסבות שהם חוץ לנו מזדמנות בקצת העתים ונמנעות בקצתם".

והיינו שזה הדבר היחיד שהקב"ה נתן ביד האדם וחוץ מזה הכל ביד השי"ת. וכמו שאמרו חז"ל במדרש ויקרא רבה [כז ב] "רבי תנחומא פתח [איוב מא] מי הקדימני ואשלם וכו'. א"ר ירמיה ב"ר אלעזר: עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים, ואומרת כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו, הדא הוא דכתיב [במדבר כג]: כעת יאמר ליעקב ולישראל וגו'. רוח הקודש אומרת מי הקדימני ואשלם, מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה. מי מלל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר. מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג. מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית". והיינו שאין האדם יכול לקיים התורה ומצות בלי סיוע מהשי"ת וכמ"ש חז"ל [סוכה נב]: "אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו".

אך לדבר זה מה יהיה רצונו של אדם אם ירצה לטהר או שירצה לטמא זה ביד האדם, כי הרצון והבחירה בטוב או ברע הוא ביד האדם, ולכך העיקר הוא הרצון שהאדם חפץ לבחור בטוב ועל זה הוא מקבל שכר בזה ובבא. וכמו שהבאנו מהחובת הלבבות שהרצון הוא הדבר היחיד שנתן הקב"ה ביד האדם שיבחר בין רע לטוב, אך שאר הדברים ועצם המעשים אינם תלויים אלא בידי השי"ת.

וכאשר האדם רוצה ובוחר בדרך הטוב מוליכין אותו משמים שיידע ויכיר מהו הדרך הישר שילך בה האדם וידע מהו מצוה ומהו עבירה. וכדי להתגבר על היצר הרע של נטילת נשמה, העצה, כמו שכתוב בגמ' ברכות [ה.]. "אמר רבא ואיתימא רב חסדא: אם רואה אדם שיסורין באין עליו, יפשפש במעשיו, שנאמר נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה'; פשפש ולא מצא, יתלה בבטול תורה, שנאמר: אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו". והיינו שהתורה הקדושה שהיא תורת חיים היא תיתן לו חיים וכוח לעמוד בעת שהסיטרא אחרא נוטל נשמתו.

ובנתיב דרכינו נראה לבאר מה ששאלנו בריש דברינו מדוע בחר השי"ת בבלעם הרשע יותר משאר בני אומות העולם, והביאור בזה כי מצינו שבלעם על אף רשעותו הגדולה מכל מקום אמר [במדבר כב יח] "ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלוקי לעשות קטנה או גדולה:".

והיינו שאפילו שבלעם היה רשע, והיה חומד ומתאוה לממון אחרים וכמו שפרש"י שם "מלא ביתו כסף וזהב - למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים". מכל מקום אמר לא אוכל לעבור את פי ה' וזה היה מעלתו של בלעם שלא היה יכול להמרות את פי ה' וכיון שהשי"ת לא נתן לו רשות לקלל את בני ישראל לא יכל בלעם להמרות את פי ה' וזה היה מעלתו שלכך זכה לנבואה יותר משאר בני עמו.

כי זה מעלה מסוימת אצל גוי שאינו יכול לעבור את פי ה' מפורש אפילו שהוא חומד ממון ואפילו שיתנו לו מלא ביתו כסף וזהב.

אך כמו שנתבאר אין זה תכלית עבודת השי"ת והיינו שלא די בזה שהאדם לא יכול לעבור את פי ה' אלא צריך שיהיה האדם רוצה וחושק לעשות רצון השי"ת ולא רק שלא להמרות את פי ה', אלא שיעשה את מה שהוא רצון השי"ת ולעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, וזה יסוד התורה הקדושה ואין די בזה שאין עובר את פי ה'.

וזה הביאור במה שאמרו בגמ' שבת [פח.]. "אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו. דכתיב [תהלים קג]: ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא עושי והדר לשמוע".

והביאור מהו רז זה של "נעשה ונשמע" כי האומר "נשמע ונעשה" היינו שקודם אשמע ואראה האם זה מתאים לי והאם הוא רצוני לקיים זאת, ובמידה וזה תואם את רצונותי ודרכי אז גם נעשה.

אך בני ישראל אמרו "נעשה ונשמע" והיינו שביטלו את רצונם וחפצם ולא רצו אלא לעשות מה שיהיה רצון ה', קודם "נעשה" ואפילו שלא נשמע קודם אלא כל מה שיהיה רצון השי"ת רצוננו לעשות ולזה אמרו "נעשה ונשמע".

כי זהו יסוד התורה הקדושה שצריך האדם לעשות את רצון השי"ת ולעשות לו נחת רוח, ולא רק לעשות את מה שאמר השי"ת ושלא לעבור על דברי ה' המפורשים. אלא צריך להשתדל לעשות רצון ה' ואפילו שלא ציווה על כך מפורש, ולעשות נחת רוח להשי"ת בכל כוחו, עד שיהיה בדרגה כמו שמצינו בגמ' סנהדרין [צו.]. שאמר הקב"ה לדוד המלך על האבות הקדושים שרצו לפניו כסוסים "ומה בשכר ארבע פסיעות ששלמתי לאותו רשע, שרץ אחר כבודי - אתה תמיה, כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים - על אחת כמה וכמה". ומה שאמרו שרצו לפניו כסוסים, "לפניו" היינו עוד לפני שנצטוו ודו"ק.

וזה היה עבודת האבות הקדושים כמו שהביא אא"ז המהרש"ל מלענטשנא זיעוכ"י בשם הרה"ק ר' מנדל מרימנוב שאברהם אבינו היה כל רצוננו לעשות את רצון ה' עד שכל אבריו היו עושים מעצמם את רצון ה' וכך היה יודע מהו רצון ה', ולכך נאמר בעקידת יצחק "וישלח אברהם את ידו", דכיון שלא היה זה רצון השי"ת שישחט את יצחק לכך היה צריך להתאמץ מיוחד לשלוח את ידו כיון שידו לא חפצה לשלוח ידה ליקח המאכלת כיון שלא היה זה רצון השי"ת.

והובא בספה"ק אוהב ישראל [ליקוטים] וזל"ק: "ועל פי זה נוכל לפרש הפסוק [בראשית כב, י]: "וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו". ולכאורה תיבת וישלח אברהם את ידו הוא למוותר, ולא היה צריך לכתוב רק ויקח את המאכלת. ועוד איך שייך ענין שליחות אצל יד, הלא הדבר תלוי ברצון אדם לעשות עם אבריו כרצונם. אך הפירוש הוא כאשר אמרנו: כי כל עשיות של אברהם אבינו ע"ה לא היה להנאת עצמו בלתי לה' לבדו. ובזה נתקשרו כל רמ"ח אבריו לעבודתו יתברך. והנה כאשר רצה אברהם אבינו ע"ה להעלות את יצחק בנו עולה לה', וזה לא היה רצון הבורא, רק להעלותו ולא לשוחטו. לכך היה צריך אברהם אבינו ע"ה לכופף את ידו לעשות שליחותו, וזהו וישלח והבין". עכלק

וזה היה חסרונו של בלעם שאפילו שאמר שלא אוכל לעבור את פי ה', והיינו רק מה שאמר לו השי"ת שלא מרשה לו לא יוכל להמרות את פי ה', אך לא היה חפץ לעשות את רצון ה' גם מה שלא אמר לו, וכמו שרואים שאפילו שידע שאין השי"ת חפץ שיזיק ויקלל את בני ישראל ולכך לא קיללם, מכל מקום נתן לבלק עצה כיצד יוכל להפיל את בני ישראל על ידי מעשה שיטים.

ועל דרך משל כמו שרואים בעניין תשלומי מס הכנסה שעדיין לא ראיתי מי שרוצה ומשלם בנפש חפצה את מס הכנסה, אלא תמיד אנשים מחפשים עצות ותחבולות כיצד יוכלו לעקוף את החובה לשלם מס הכנסה, ואפילו שמתי שחייב לשלם את מס הכנסה הוא ישלם חובו, אך מכל מקום כל הזמן הוא יחפש עצות ותחבולות כיצד לא יצטרך לשלם למס הכנסה.

וכך היה גם בלעם שאפילו שלא יכל לעבור את פי ה' אך לא היה חפץ לעשות רצון ה', ואפילו שידע שאין השי"ת רוצה שיקלל את בני ישראל, מכל מקום חיפש עצות כיצד יוכל להזיק את בני ישראל ולכך השיא העצה של מעשה שיטים, ואפילו שידע בבירור שאין זה רצון השי"ת מכל מקום כל זמן שלא אמר לו בפירוש שלא יעשה זאת לא היה מפריע לו להמשיך להמרות את רצון ה'.

ולכן נתן לבלק עצות איך לעקוף את דברי השי"ת המפורשים על ידי עצות צדדיות, כי על ידי עצות אלו וכו' אינו מפר את דברי השי"ת המפורשים אליו שלא יקלל, ואף שידע שרצון השי"ת שלא יזיק חס ושלומו לבני ישראל.

וזה יסוד החילוק בין בני ישראל לאומות העולם, שבני ישראל חפצים ורוצים לעשות את רצון השי"ת, אבל באומות העולם מצינו שלעתיד לבוא הם בועטים במצוות וכמו שאמרו בגמ' עבודה זרה [ה.]. "אמרו לפניו, רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה. אמר להן הקב"ה שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת. אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה וכו' מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא. שנאמר [תהילים ב ג] ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו וכו', והאמר רבא מצטער פטור מן הסוכה, נהי דפטור, בעוטי מי מבעטי".

והיינו שאפילו שמצטער פטור מן הסוכה ואינם חייבים במצות סוכה מכל מקום היו אומות העולם בועטים בסוכה ולכך נענשים, כי בזה שהם בועטים בסוכה בזה מראים שאינם חפצים בקיום המצות ומזלזלים בזה לגמרי ולכך היו בועטים שהיו כבר מחכים מתי כבר נוכל להיפטר ולא יצטרכו לקיים המצוה, כי אפילו שהמצטער שפטור מן הסוכה מכל מקום אינו בועט, ובזה שהם בועטים בסוכה בזה הם מראים שאינם חפצים ואינם רוצים בקיום המצוות, ואפילו שלא עברו את פי ה' שהרי מצטער פטור מן הסוכה, אך חסר להם חלק זה שהוא עיקר ויסוד בעבודת השי"ת שלא היה להם רצון וחשק לעשות את דבר ה', ולעשות נחת רוח לפניו, ולכך יענשו.

וזה היה חסרונו של בלעם שרק לא יכל להמרות את פי ה' אך לא עשה את רצון ה'. אבל את דברי ה' המפורשים לא היה עובר לעולם ולא היה מזלזל בהם כמו שאר הגויים שבעטו בסוכה ומזלזלים לגמרי בדברי השי"ת וצויו המפורשים, אך בלעם לא היה מזלזל באופן ישיר על דברי וצווי השי"ת אלא בעקיפין לחפש עצות שלא לעבור את דברי ה' ולמלאות רצון בלק. אך אומות העולם היו מזלזלים אפילו בציווי השי"ת המפורשים.

ובנתיב דרכינו נראה לבאר עוד מה ששאלנו מה היה שיטתו של בלעם שהלך לקלל ולהזיק את בני ישראל, וכי לא ידע את גדולת וחשיבות בני ישראל וכמה השי"ת חפץ בהם ועשה עימהם ניסים ונפלאות גדולים.

אך שיטתו של בלעם היה שהיה סבור שבני ישראל עושים עוולה גדולה במה שהם כובשים את סיחון ועוג ואת כנען במטרה להתיישב ולבנות את ארץ ישראל מחדש, והרי האמוריים והכנענים כבר חיו שם אלפי שנים וזה עוול ללכת ולהוציאם כדי שהם יכלו להתיישב שם, והיה מן הראוי שאם הם רוצים להתיישב שילכו למקום שאינו מיושב במדבר או באפריקה או אמריקה מקומות שלא היה בהם יישוב ויתיישבו שם מחדש, אך אין זה מן הישר להוציא ולסלק אומות שכבר חיים שם כבר אלפי שנים קודם, ולכך סבר שצריך לקללם ולהזיקם ולהפריע את דרכם.

ואפילו שבלעם ראה הרי שהשי"ת הולך איתם ועושה להם ניסים בדרכם לכבוש את כל אותם מלכים. מכל מקום היה סבור שאין זה מחמת רצון השי"ת אלא שהשי"ת עוזר להם לבני ישראל משום שהם חפצים בדרך זו, בבחינה "שצדיק גוזר והקב"ה מקיים" כי השי"ת עושה רצון צדיק, ועל דרך זו סבר בלעם שהשי"ת עוזר ומסייע לכבוש את אותם מלכים רק משום שזה רצון בני ישראל בבחינה שאמרו בגמ' [דף קה.]. "אמר רב נחמן: חוצפא, אפילו כלפי שמיא מהני. מעיקרא כתיב לא תלך עמהם ולבסוף כתיב קום לך אתם".

ובלעם היה סבור שהניסים ונפלאות לבני ישראל במצרים היה נכון לשעתו שלא רצה השי"ת שבני ישראל זרע אבותינו הקדושים יהיו עבדים שעובדים עבודת פרך, אבל לא שיהיו כובשים מדינות מיושבות אלפי שנים באומות העולם.

ולכך היה סבור בלעם שזה עוולה מה שעושים בני ישראל שמוציאים אומות העולם מארצם שכבר חיים שם אלפי שנים, ולכך רצה לקללם ולהזיקם.

אך באמת שבלעם טעה טעות גדולה כי ארץ כנען של בני ישראל עוד לפני שהאמוריים והכנענים התיישבו בה. ויש ראשונים הסוברים שכבר משעת בריאת העולם ניתנה ארץ כנען לבני ישראל. ויש שיטות החולקים שרק משעה שבא אברהם אבינו ניתן לבניו את ארץ כנען. ולכך ארץ ישראל שייכת באמת לבני ישראל.

והסיבה שבלעם לא ידע האמת, כיון "שבדרך שהאדם רוצה לילך מוליכין אותו". ובלעם לא היה חפץ לילך בדרך הישר ולעשות רצון השי"ת ולעשות נחת רוח לפניו, ורק לא יכל לעבור את פי ה' אך לא היה חפץ לעשות את רצון השי"ת, ולכך היה טועה ביצר הרע זה שמסמא עיני האדם ואומר על מצוה שהיא עבירה ועל עבירה שהיא מצוה, כי רק כשיש לאדם רצון טוב לעשות רצון השי"ת וחפץ ללכת בדרך הישר מראים לו הדרך כיצד יוכל לעשות רצון ה', דבדרך שאדם רוצה ללכת מוליכין אותו וכתבאר.

אבל בלעם שלא היה חפץ לעשות את רצון ה' היה טועה וסבור שבני ישראל עושים עוולה בזה שהם כובשים ארצות אומות העולם, ולכך היה שיטתו שצריך להזיקם ולקללם. אך בני ישראל ידעו שרצון השי"ת שבני ישראל יכבשו אותם ולכך לחמו בסיחון ועוג ועמון ומואב.

כי אומות העולם אינם חפצים לעשות רצון השי"ת, ואפילו את ז' מצוות בני נוח לא קיימו וכמבואר בגמ' עבודה זרה [ב:]: "תני רב יוסף: עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים [חבקוק ג ו], מאי ראה, ראה ז' מצוות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום, כיון שלא קיימום עמד והתירן להן. איתגורי איתגור, א"כ מצינו חוטא נשכר. אמר מר בריה דרבינא, לומר, שאף על פי שמקיימין אותן - אין מקבלין עליהם שכר", הרי מבואר להדיא שאפילו ז' מצוות שנצטוו מפי ה' בדיבורו גם עברו עליהם. ורק לבלעם היה מעלה זו שלא עבר פי ה' אפילו שרצו להביא לו מלא ביתו כסף וזהב ולכך נבחר להיות נביא אצל אומות העולם.

והוא יסוד החילוק בין בני ישראל לאומות העולם שבני ישראל חפצים ורוצים לעשות רצון השי"ת וכמו שאמרו במתן תורה "נעשה ונשמע", נעשה קודם לנשמע, שמוכנים לעשות כל מה שיהיה רצון השי"ת כי רוצים לעשות רצון קונם ולעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו.

כי העיקר הוא שיהיה האדם חפץ ומשתוקק לעשות רצון קונו. והראיה שמצינו בגמ' שבת [קט"ז]. שאחר שנסעו בני ישראל מהר סיני היה פורענות בבני ישראל מחמת שהלכו מהר סיני בבחינה של תינוק הבורח מבית הספר.

וכמבואר שם "רבן שמעון בן גמליאל אומר: עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה. ולמה כתבה כאן - כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה. פורענות שנייה היא, [במדבר יא א] ויהי העם כמתאננים. פורענות ראשונה - [במדבר י ל"ג] ויסעו מהר ה". [שם ד"ה פורענות] "אומר ר"י דאין וכו' פורענות ראשונה כדאמר במדרש [ילמדנו]

ויסעו, שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי שלמדו הרבה תורה בסיני אמר הקב"ה לא נסמוך פורענות לפורענות אלא נפסוק פרשת ויהי בנסוע הארון."

וביאורו שכיון שהלכו מהר סיני בבחינת תינוק הבורח מבית הספר, בזה הוא מראה שאינו חפץ ואינו משתוקק לעשות רצון השי"ת והוא מצפה מתי כבר יוכל ללכת לעסקיו, ולכך מיד אחר כך היה פורענות משום שברחו כתינוק הבורח מבית הספר, כי העיקר שיהיה האדם רוצה ועושה את רצון השי"ת ולא רק את ציווי השי"ת.

ומרובה מידה טובה כשאדם חפץ ומקיים את רצון השי"ת אפילו מה שאינו מחויב לעשות, בזה הוא ניצל מן הפורענות וכמבואר בגמ' סוכה [לז:]: "במערבא מתנו הכי, אמר רבי חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים. אמר רבי יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבילא, זאת אומרת שיירי מצוה מעכבין את הפורענות, שהרי תנופה שיירי מצוה היא ועוצרת רוחות וטללים רעים, ואמר רבא וכן בלולב".

והטעם שדווקא שיירי מצוה מעכבים את הפורענות ולא המצווה עצמה, כי בזה שהאדם מקים אפילו מה שאינו חייב אלא שיירי מצוה, בזה הוא מראה שהוא מחבב המצות והוא משתוקק לעשות רצון השי"ת ולכך הם מעכבים הפורענות כי העיקר הוא הרצון שיהיה לאדם רצון והשתוקקות לעשות רצון קונו.

וכן מצינו בגמ' מנחות [מא.]: "דמלאכא אשכחיה לרב קטינא דמיכסי סדינא, אמר ליה: קטינא, קטינא, סדינא בקייטא וסרבלא בסיתא, ציצית של תכלת מה תהא עליה. אמר ליה: ענשיתו אעשה, אמר ליה: בזמן דאיכא ריתחא ענשין".

והיינו כי אפילו שאין חיוב ללכת עם בגד עם ד' כנפות ולהטיל בו ציצית, אך בעידנא דריתחא מענישים אעשה, כי בזה מראה האדם שאינו חפץ לקיים המצות ואינו רוצה לעשות רצון השי"ת ואינו עושה אלא את מה שהוא מחויב ולכך מענישים על זה בעידנא דריתחא.

כי העיקר הוא ההשתוקקות והרצון של האדם לעשות את רצון השי"ת ולעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, וכמו שידוע שהרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב זיועכ"י לא היה יכול לישון כל הלילה בסוכות מחמת שהיה חפץ ומשתוקק לקיים כבר מצוות ד' מינים והיה מצפה ומשתוקק מתי כבר יפציע השחר ויוכל לברך על האתרוג והלולב, וכך גם היה אצל א"ז הרה"ק מלענטשנא זיועכ"י. כי הצדיקים היה כל מגמתם וחפצם ורצונם לעשות את רצון השי"ת, ולכן היה מצפים וממתנים מתי יבוא לידי ואקיימנה, מתי כבר יוכלו לקיים המצוות.

כי העיקר הוא הרצון והחשק בקיום המצוות בהשתוקקות ובזריזות ולא שמקיים רק מה שציווה אותו השי"ת כמי שכפוהו על כך. וכן מצינו בגמ' בבא בתרא [ט:]: "כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות". הרי שכשמקיים מצוות צדקה בפנים יפות ועם רצון ולב טוב בזה הוא מתברך ב"א ברכות, כי העיקר שייתן הצדקה עם רצון ולא בכפייה, וכמו שנאמר בפסוק [דברים טו י'] "נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו".

וכן הברכות ניתנים לאדם בזמן שמקיים המצות ברצון ולא רק כי הוא מוכרח כמו שהאדם חייב לשלם למס הכנסה, אלא כשנותן צדקה ברצון וחשק. וכן מבואר באבות דרבי נתן [יג ד]: "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. כיצד: מלמד שאם נתן אדם לחבירו כל מתנות טובות שבעולם ופניו [זועמות] [כבושים] בארץ, מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן לו כלום. אבל המקבל את חבירו בסבר פנים יפות אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם".

הרי שיותר חשוב שיקבל חבירו בפנים יפות והיינו שהיה חפץ לתת לו צדקה ומראה לעני שרצונו לעשות מצות צדקה אך מה יכול לעשות שאין ביכולתו לעזור לו, והיינו כי בזמן שהאדם מקיים המצות ברצון וחשק בזה עושים המצוות רושם על האדם. וכוחם נשגב לאין ערוך ממה שמקיים ועושה מצות רק לצאת ידי חובה ולא עם רצון ובמטרה לעשות נחת רוח להשי"ת.

ולכן עלינו להשתדל לקיים ולעסוק בתורה ומצוות מתוך רצון. והעצה והדרך שיוכל האדם לזכות לזה הוא שיכין עצמו לעסוק בתורה ומצוות אפילו לרגעים אחדים, וידוע מה שאמר האר"י הקדוש שאין שום תפילה או מצוה כפולה דומה לחברתה, ולכן התפילה והמצוה שהוא הולך עתה לקיים היא הזדמנות יחידה ולעולם אינה חוזרת ולא יוכל לעולם להשלים מצוה או תפילה זו.

וזה היה עבודת הצדיקים שהכינו עצמם הרבה קודם שלמדו תורה ותפילה וקיום מצוות, וכמרומו בגמ' ברכות [לב:]: "חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת, וכו'". וא"ז בספ"ק תולדות אדם כתב שכפי שמכין האדם למצוה, כך יהיה קיום המצוה שלו ודו"ק.

יעזור השי"ת שנזכה לעשות רצון ונחת רוח לבורא יתברך שמו, ונזכה לזמן שכל אנשי תבל יעשו רצון השי"ת בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

[לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו מייל לכתובת M0732951213@gmail.com](mailto:M0732951213@gmail.com)